

dr Aleksandra Wachowiak

Krotoszyn, 04.02.2012 r.

nauczyciel języka polskiego,

doradca metodyczny

z zakresu języka polskiego

w Samorządowym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Krotoszynie,

dyrektor Szkoły Podstawowej w Roszkach

Opinia o programie nauczania języka polskiego

„Czytać, myśleć, uczestniczyć”

autorstwa Marleny Derlukiewicz

Program opracowany przez Marlenę Derlukiewicz zredagowano z myślą o dobrze zaplanowanym i konsekwentnie realizowanym procesie nauczania języka polskiego w klasach IV–VI szkoły podstawowej. Pierwszą niekwestionowaną zaletą publikacji jest jej zgodność z przepisami prawa oświatowego, przede wszystkim z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz.U. Nr 89, poz. 730) oraz z wymaganiami edukacyjnymi określonymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17). Jako jeden z pierwszych program „Czytać, myśleć, uczestniczyć” zawiera praktyczne wskazówki dotyczące realizacji zapisów z rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. Nr 228, poz. 1487). Od września 2012 r. ten aspekt pracy edukacyjnej dotyczył będzie każdego nauczyciela nauczającego na II etapie kształcenia.

Autorka programu podkreśla, że nadrzędnym celem edukacji jest wykształcenie mądrych, emocjonalnie dojrzałych osób. Ideę programu określa jego tytuł: „Czytać, myśleć, uczestniczyć”. Czytanie, na które położono w nim szczególny nacisk, stanowi kluczowy element wszelkich poczynań dydaktycznych i wychowawczych. O znaczeniu tej jakże ważnej

umiejętności nie trzeba nikogo przekonywać. Jak podkreśla Marlena Derlukiewicz – czytanie bogaci język, który jest przecież podstawowym narzędziem myślenia. Edukacja realizowana z uwzględnieniem tej zasady pozwoli wychować młode pokolenie do pełnego i świadomego uczestniczenia w kulturze i życiu społecznym.

Program „Czytać, myśleć, uczestniczyć” spełnia wszystkie wymogi określone w rozporządzeniu w sprawie dopuszczania programów nauczania do użytku w szkole. Sformułowane cele ogólne są zgodne z zapisami w podstawie programowej. Koncentrują się wokół tego, co stanowi istotę edukacji polonistycznej, a więc kształcenia sprawności słuchania, mówienia, czytania, pisania, analizowania i interpretowania tekstów kultury oraz kształtowania wrażliwości uczniów i ich hierarchii wartości. Akcentują rozwijanie umiejętności ponadprzedmiotowych, zwłaszcza skutecznego komunikowania się, argumentowania, negocjowania i posługiwania się technologią informacyjną. Ważnym aspektem programu są cele wychowawcze, na które zwraca się uwagę w rozporządzeniu ministerialnym. Wraz z celami kształcenia zakładają one wychowywanie człowieka dbającego o kulturę języka i samokształcenie, wyróżniającego się szeroko rozumianą postawą humanistyczną.

Program „Czytać, myśleć, uczestniczyć” uwzględnia wszystkie cele szczegółowe określone w podstawie programowej wraz z opisem założonych osiągnięć uczniów. Autorka programu przyjęła jednak ich inny układ, dzieląc treści nauczania na sześć części: „Czytanie i analizowanie tekstów kultury”, „Interpretowanie i wartościowanie”, „Mówienie i pisanie”, „Świadomość językowa”, „Poprawność ortograficzna i interpunkcyjna” oraz „Samokształcenie i docieranie do informacji”. Wydaje się, że autorska propozycja ujęcia treści nauczania jest bardzo czytelna i uporządkowana. Przykładem mogą być wszystkie zapisy dotyczące świadomości językowej – umiejętności zarówno w zakresie mówienia, jak i pisania. Cenny z punktu widzenia uczącego opis założonych osiągnięć uczniów, zaprezentowany w formie uszczegółowionych zapisów z podstawy programowej, sformułowany jest precyzyjnie i jednoznacznie. Z pewnością ułatwi on pracę nauczycielowi, pomoże w planowaniu lekcji, sprawdzaniu i ocenianiu postępów uczniów, projektowaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz ewentualnej modyfikacji rozkładu nauczania.

Autorka szczegółowo opisuje sposoby osiągania celów kształcenia oraz wychowania i, co należy podkreślić, uwzględnia w tym opisie indywidualizację pracy. Daje konkretne wskazówki, jak dostosować nauczanie do potrzeb i możliwości dzieci. Podkreśla znaczenie diagnozy w planowaniu wszelkich działań nauczycielskich. Proponuje nie tylko rozpoznanie

umiejętności uczniów, lecz także ich zainteresowań. Sugeruje sposoby organizacji lekcji, szeroko opisuje metody i techniki, które pomogą zrealizować cele i treści nauczania. Omawia kryteria doboru metod w zależności od typów inteligencji ucznia. Wskazuje też, że czytanie może być dla ucznia nieocenioną pomocą w radzeniu sobie z emocjami. W programie „Czytać, myśleć, uczestniczyć” nauczyciel znajdzie też opis biblioterapii – metody pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Niekwestionowaną zaletą programu jest także opis sugerowanych metod i form pracy z uczniem zdolnym. Ten obszar szkolnej rzeczywistości był dotąd z reguły terenem przypadkowych działań pedagogicznych.

Program, zgodnie z zapisami w rozporządzeniu w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania, zawiera również propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia niezbędnych, aby proces nauczania i uczenia się przyniósł zakładane efekty. Autorka sugeruje systematyczną ocenę różnych przejawów aktywności uczniowskiej, podkreślając wagę jawności ocen oraz wyczerpującej informacji zwrotnej. Analiza efektów nauczania – zarówno ilościowa, jak i jakościowa – to bowiem podstawa do modyfikacji i dalszego planowania procesu dydaktycznego. W programie zamieszczono również szczegółowe kryteria, które powinien spełniać uczeń, by otrzymać daną ocenę, co z pewnością ułatwi nauczycielowi ustalenie oceny śródrocznej i rocznej.

Konstruując program „Czytać, myśleć, uczestniczyć”, autorka przewidziała możliwość rozszerzania zapisów wymaganych w podstawie programowej o zagadnienia dodatkowe. W żadnym obszarze publikacja nie ogranicza zatem działań nauczyciela, a wręcz pomaga mu planować pracę, ze słuszną, odautorską sugestią o potrzebie diagnozowania możliwości uczniów.

Na podobnej zasadzie skonstruowano dołączony do programu rozkład materiału, opracowany na podstawie serii podręczników „Słowa na start!”. Akcentuje on treści i zagadnienia, które powinny być realizowane w pierwszej kolejności – są bowiem zapisami obowiązkowymi do realizacji. Dodatkowo w rozkładzie wyszczególnione zostały pojęcia spoza podstawy oraz terminy dotyczące wychowania do udziału w kulturze i społeczeństwie informatycznym. Nowum stanowią hasła związane z samokształceniem, akcentujące techniki uczenia się.

Realizację zapisów programowych wspomagają elementy serii „Słowa na start!”. Ich układ, zawartość oraz budowę autorka szczegółowo omawia w rozdziale IV programu nauczania. Wskazówki zawarte w podręcznikach pozwolą m.in. lepiej zapamiętywać nowe

informacje, uczyć się języka obcego, przygotować się do wystąpienia publicznego, ćwiczyć pamięć czy zdawać egzaminy. Bogata jest niewątpliwie obudowa metodyczna dołączana do podręczników: Książki Nauczyciela z płytami CD z gotowymi materiałami do wykorzystania na zajęciach, „Lektury z pomysłem”, Podręczniki multimedialne dla Nauczyciela, płyty z recytacjami, plansze dydaktyczne oraz Biuletyny Internetowe.

W obudowie metodycznej dla nauczyciela znajduje się także publikacja „Testy i ćwiczenia”. Zamieszczono w niej arkusze zbudowane na wzór sprawdzianu kompetencji po VI klasie szkoły podstawowej i zintegrowane z serią „Słowa na start!”. Pomogą one rozpoznawać i zaspokajać indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne ucznia.

W programie zaproponowano listę lektur uszczegółowioną przez autorkę, co powoduje, że ich wybór staje się łatwiejszy. Obok utworów literackich znalazły się w tym spisie także propozycje innych tekstów kultury. Pozwolą one w większym stopniu zrealizować cele programu „Czytać, myśleć, uczestniczyć”.

Dodać należy, że prezentowany program integruje treści kształcenia zarówno literacko-kulturowego, jak i językowego, a także odwołuje się do pozaszkolnych doświadczeń uczniów. Jego realizacja zakłada korzystanie z różnorodnych pomocy: słowników, reprodukcji dzieł sztuki, nagrań, encyklopedii, internetu. Takie podejście przygotowuje dzieci do samodzielnego zdobywania i poszerzania wiedzy. Dobór utworów literackich i tekstów kultury akcentuje wychowawczy aspekt programu. Autorka podkreśla potrzebę dbania o kulturę wypowiedzi, walki z przejawami agresji w języku i wulgaryzmami, a także kształtowania postaw humanistycznych, patriotycznych i proekologicznych. Jednocześnie teksty odwołują się do wartości, które pomogą uczniom dokonać słusznych i mądrych wyborów, skłaniają do samodzielných ocen i refleksji, rozwijają wrażliwość i zamiłowania artystyczne, uczą aktywnego uczestnictwa w kulturze i szacunku do tradycji, kształtują osobowość ucznia. Teksty kultury zaplanowano tematycznie i problemowo.

Program „Czytać, myśleć, uczestniczyć” jest poprawny pod względem merytorycznym i dydaktycznym oraz spełnia wszystkie wymogi przewidziane w przepisach prawa oświatowego. Autorska propozycja Marleny Derlukiewicz z całą pewnością dostosowana jest do możliwości uczniów na II etapie kształcenia. Uważam, że zapewni nauczycielom satysfakcję, dając jednocześnie możliwość rozwijania szeroko rozumianej kreatywności. Pozytywne nastawienie uczących przełoży się wówczas bezpośrednio na zainteresowanie uczniów przedmiotem.